

Arbeidsmiljøavdelingens innspill til HØRINGSUTKAST – Utviklingsplan Oslo universitetssykehus 2035

Arbeidsmiljøavdelingen har gjennomgått høringsutkast til Utviklingsplan 2035, og har følgende kommentarer og innspill som omhandler i hovedsak to forhold: Helse, miljø og sikkerhet (HMS) og Ytre miljø. Planens behandling av området HMS i kapittel 2 foreslås oppdatert med 2017-tall i tillegg til at det gis innspill til kapittel 4.

Ytre miljø er fraværende i planen og bes tatt inn og beskrevet som eget tema i kapittel 2 og 5.

Helse, miljø og sikkerhet

I høringsutkastet del 2 Nåsituasjonen kapittel 2.6.3 Helse, miljø og sikkerhet foreslås tilføyd henvisning til HMS-årsrapport 2017 og oppdaterte 2017-tall for HMS-avvik som beskriver dagens HMS-tilstand i OUS. I del 4 av planen ønskes sterkere vektlegging av ansatte og ledere som ressurs i sykehuset. Se tekstbidragene nedenfor.

2.6.3 Helse, miljø og sikkerhet

HMS-tilstanden med utfordringer i OUS beskrives utførlig i HMS-årsrapport for 2017 innenfor de ulike HMS- og arbeidsmiljøområdene. Det vises til årsrapporten for beskrivelser av sykehusets og den enkelte klinikks HMS-status og informasjon om hvert enkelt område, samt satsninger og tiltak for forbedringer fremover. I korte trekk vurderer de fleste klinikkene i OUS å ha en tilnærmet lik status innen systematisk HMS-arbeid i 2017 som året 2016. To av klinikkene vurderer egen status som bedret. Videre økte antallet innmeldte HMS-avvik betydelig i 2017 sammenlignet med året før. I samme periode økte antallet personskader noe, mens antallet fraværsskader sank.

Tabell x: Antall HMS-avvik 2013 – 2017 (Kilde: Årlig melding 2017)

	2017	Δ %	2016	2015	2014	2013
HMS-avvik	5447	11 %	4923	4316	4007	4032
Fysisk arbeidsmiljø	1057	-1 %	1069	866	777	778
Psykososialt arbeidsmiljø	985	46 %	675	873	825	820
Smittevern	832	6 %	783	692	724	676
Vold / trusler / utagerende adferd	784	-10 %	869	634	585	656
Meldinger per årsverk	0,29	7 %	0,27	0,24	0,22	0,23

Det ble registrert 5447 HMS-avvik i helseforetaket i 2017. Den største avvikskategorien er «Fysisk arbeidsmiljø», hvor det er meldt inn flest saker på underkategoriene «Inneklima», «Annet fysisk arbeidsmiljø», «Fall, slag, støt, klemskade» og «Orden og renhold». Det har i 2017 vært en markant økning i innmeldte saker innen «Psykososialt arbeidsmiljø» i forhold til 2016, som hadde vesentlig

færre saker enn tidligere år. Underkategorien med flest innmeldte saker er «Bemanning / arbeidspress». «Vold / trusler / utagerende adferd» er hendelser hvor ansatte ble utsatt for eller stod i fare for å bli skadet. Slike hendelser registreres primært innen psykiatri og rusbehandling.

Saker med høy reell alvorlighetsgrad*	2017	Δ %	2016	2015	2014	2013
Fysisk arbeidsmiljø	175	-11 %	196	166	132	184
Psykososialt arbeidsmiljø	86	25 %	69	71	86	80
Smittevern	45	13 %	40	47	39	49
Vold / trusler / utagerende adferd	66	5 %	63	44	38	62

*Saker med alvorlighetsgraderingene "Moderat skade", "Betydelig skade" og "Unaturlig dødsfall"

4. Målbilde, tiltak og organisering av pasientens helsetjeneste

Arbeidsmiljøavdelingen ser gjerne at det i utviklingsplanens del 4 vises i større grad til sykehusets ansatte og ledere som ressurs for å kunne utvikle og realisere pasientens helsetjeneste.

4.2 Pasientsikkerhet og kvalitet

Arbeidsmiljøavdelingen støtter forslaget i utviklingsplanen om å oppøve en sterkere og gjennomgående *sikkerhetskultur* generelt i sykehuset for å styrke satsningen på pasientsikkerhet og kvalitet, men også derigjennom styrke satsningen på det systematiske HMS-arbeidet i sykehuset. Overordnet handler begge disse fagområdene om å beskytte liv og helse, for pasienter som for ansatte. En intern OUS-rapport fra 15.03.2017, «Pasientsikkerhet og kvalitet, Helse, miljø og sikkerhet – flere gjensidige avhengigheter?», legger til grunn forskning og praksis som viser at arbeidsmiljø- og organisasjonskultur påvirker pasientsikkerhet og kvalitet, samtidig som svikt i pasientsikkerhet og kvalitet påvirker trivsel, arbeidsglede og psykisk helse hos ansatte. Uønskede hendelser påvirker og gir konsekvenser for både pasienter og ansatte. I nevnte rapport presenteres syv utfordringsområder med anbefalinger og tiltak som bes vurdert, avklart og tatt med ved oppøvelse av en fremtidig gjennomgående og sterk sikkerhetskultur i sykehuset. Særlig framheves utfordring 7 om kompleks lederrolle med mange krav og oppgaver, da lederansvaret er gjennomgående sentralt for både Pasientsikkerhet og kvalitet og Helse, miljø og sikkerhet.

Sykehusets arbeid med oppfølging av målet om *et arbeidsmiljø preget av åpenhet og respekt* ønskes videreført i utviklingsplanen mot 2035, med utgangspunkt i metoder og erfaringer fra blant annet sykehusets kulturprogram. I tillegg er det behov for ytterligere å konkretisere og videreføre aktivitet med et åpent og trygt yringsklima og en større satsning på 0-tolerance for trakassering og mobbing.

Arbeidsmiljøets betydning for god pasientsikkerhet må derfor ikke undervurderes for å nå målet om å «tilstrebe en pasientsikkerhetskultur der de ansatte sammen vil arbeide for feilfrie tjenester og der pasientene ikke opplever forebyggbare uhell eller skader» slik det står i utviklingsplanen s. 51. Arbeidsmiljøavdelingen vil derfor understreke at arbeidsmiljølovens krav til systematisk HMS-arbeid (internkontroll) og krav i den øvrige Helse-, miljø- og sikkerhetslovgivningen står fast, og må etterleves i utviklingen av sykehuset frem mot 2035.

Kompetanse og personellressurser - et trygt arbeidsmiljø som konkurransefortrinn

I Achilles dokumenteres til stadig HMS-saker og -avvik om tidvis lav bemanning og arbeidspress i deler av sykehuset. I utviklingsplanen skisseres utviklingstrekk i målbilder, tiltak og organisering som forutsetter at framtidig helsepersonell og personellressurser for øvrig innehar kompetanser i et omfang som sykehuset faktisk trenger. Et fremtidsscenario med en mulig knapphet på helsepersonell og øvrige personalressurser kan derfor bidra til økt konkurranse om kompetent personell i sykehuset. Dersom OUS over tid velger å satse målbevisst på å etablere et trygt og attraktivt arbeidsmiljø i alle sykehusets avdelinger og klinikker, vil dette være et tydelig signal som kan bidra til å styrke sykehusets rennommé utad og være en konkurransefordel for å tiltrekke seg framtidig kompetent personell.

Ytre miljø

Ytre miljø er fraværende i utviklingsplanen og bes tatt inn og beskrevet som eget tema, dvs. i et nytt kapittel 2.13 under «Nåsituasjonen» og nytt kapittel 5.14 under «Analyse og veivalg».

2.13 Ytre miljø

Oslo universitetssykehus er Nordens største sykehus. Virksomheten er derfor omfattende og påvirker miljø og klima gjennom forbruk av varer og utstyr, transport, byggeaktivitet, drift av bygg, håndtering av legemidler og kjemikalier.

Nøkkeltall miljø 2017	2017	Δ %	2016	2015	2014
Energiforbruk i Gwh	295	-1,7 %	300	298	295
Energiforbruk - gjennomsnitt i kwh/m ²	289	-1,7 %	294	289	292
Utslipp i tonn CO ₂	77976	2,3 %	76 205	83622	83572
Vannforbruk i m ³	845255	0,2 %	843 468	937 099	1 115 583
Totalt avfall (tonn)	5521	-4 %	5 737	5800	5883

OUS arbeider målrettet med å oppnå kontinuerlig forbedring og er gang med å etablere miljøledelse etter den internasjonale standarden ISO 14001:2015. Standarden inneholder detaljerte til effektiv miljøledelse. Konkrete miljømål skal fastsettes ut i fra en vurdering av egen situasjon og miljøstatus.

Standarden er gjenstand for tredjeparts sertifisering. OUS gjennomførte planmøte med DNV-GL i februar og skal etter planen avholde hovedrevisjon til høsten med målsetning om å sertifiseres innen utgangen av 2018.

Begrepsavklaring

Miljøledelse er en kontinuerlig syklus av planlegging, gjennomføring, kontroll og forbedring for å sikre at virksomheten oppnår en kontinuerlig forbedring av sin miljøpåvirkning.

Miljøstyringssystemet er et system for å utøve miljøledelse i praksis. Styringssystemet omfatter en prosedyresamling som beskriver hvordan systemet er bygget opp og skal fungere, og blir et av ledelsens verktøy til å arbeide for miljøforbedring på en styrt og dokumentert måte.

Oslo universitetssykehus har de siste årene hatt en framtrødende rolle i arbeidet med å redusere bruk av farlige kjemikalier i sykehusdriften ved hjelp av det elektroniske stoffkartoteket ECOonline. I 2018 ble Oslo universitetssykehus nominert til bærekraftspris ved Nordic Conference on Sustainable Healthcare i Stockholm. Nominasjonskomiteen fremhevet blant annet arbeidet med stoffkartoteket, og foretakets framtrødende rolle i det nordiske samarbeidet.

5.14 Ytre miljø

Regjeringen har som mål at Norge skal bli et lavutslippssamfunn mot midten av dette århundret. Som en stor samfunnsaktør kan OUS medvirke til å nå denne målsettingen ved å finne løsninger som bidrar til en klima- og ressurseffektiv sykehusdrift.

Helse- og omsorgsdepartementet har i oppdrag- og bestiller dokument (OBD) understreket at helseforetakene skal være i fremste rekke når det gjelder arbeidet med miljø- og klimatiltak. Etablering av miljøledelse (ISO 14001:2015) ved Oslo universitetssykehus er et sentralt bidrag i den retning. Miljøledelse innebærer at miljøhensyn er integrert i den overordnede virksomhetsstyringen i foretaket.

Oslo universitetssykehus sin **miljøpolicy** angir den strategiske retningen for miljøarbeidet i helseforetaket:

- Tilstrebe en mest mulig miljøvennlig drift i relasjon til sin kontekst og tilgjengelige ressurser.
- Beskytte det ytre miljøet ved å redusere våre klimagassutslipp, substituere miljøgifter, redusere ressursforbruket og øke bruk av bærekraftig mat og miljømerkede produkter.
- På kontinuerlig basis identifisere tiltak som bidrar til å forebygge og redusere negative påvirkninger på naturmiljøet fra skade og nedbryting på grunn av våre aktiviteter, leveranser og tjenester.
- Sette strengere miljøkrav enn lovkrav og andre krav med relasjon til vår påvirkning på det ytre miljø.
- Stimulere til økt miljøbevissthet på alle nivå i sykehuset gjennom prosedyrer, opplæring og informasjon.
- Sørge for at våre medarbeidere og samarbeidspartnere utfører sine oppgaver i tråd med sykehusets miljøpolicy og miljømål.
- Samarbeide med myndigheter, eier og organisasjoner, slik at vårt miljøarbeid samsvarer med samfunnets miljømål.
- Evaluere miljøledelsessystemet og miljømålene med regelmessige intervaller med målsetning å forbedre både systemet og miljøprestasjonene.
- Sette mål og delmål for miljøarbeidet med prioritet for de vesentlige miljøaspektene.

OUS ønsker miljø- og klimavennlige løsninger ved nybygg, ombygging og rehabilitering. I årene framover planlegges det flere nye bygg. Hvordan foretaket forvalter denne eiendomsmassen vil få

både økonomiske og miljømessige konsekvenser på kort og lengre sikt. Som en viktig samfunnsaktør vil de strategiske valgene som tas kunne ha påvirkningskraft til resten av samfunnet og eget omdømme.